

maakte, was een piepend geknor van voldoening, volgend op een bijzonder goeden uitrek, of als de beweging veranderde en de twee boomen samen in wilde vroolijke zwaai heen en weer wiegden. Nu en dan werd deze kreet verder op den heuvel beantwoord door een ander stekelvarken, dat zich in zijn hooge wieg te slapen legde. Er was storm in aantocht, en Unk-Wunk, die een van de beste barometers in de bosschen is, schreeuwde het luide uit, opdat iedereen het zou vernemen.

Zoo kreeg ik onverwacht antwoord op mijn vraag. Unk-Wunk was dien middag voor zijn plezier uit, en was den heuvel afgerold om, evenals andere boschbewoners dat doen, te genieten van de snelle beweging en van het duizelige gevoel, dat er opvolgt. Dikwijls heb ik jonge vossen bespied, wier hol op een steilen heuvelrand gelegen was, en die achter elkaar naar beneden rolden; somtijds brachten zij eenige afwisseling in het programma; dan rolde het eene jonge dier zoo snel mogelijk naar beneden, terwijl het andere om hem heen sprong en hem trachtte te plagen en te grijpen in zijn duizelingwekkende vaart.

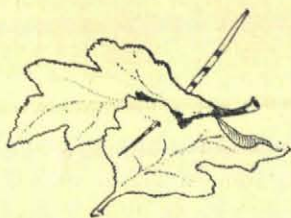
Dat is nu alles goed en wel voor vossen; van die slimmerds verwacht men, dat zulk een gedachte in hun verstandige kopjes kan opkomen. Maar wie leerde Unk-Wunk den heuvel af rollen en zijn pennen vol drooge bladen te steken, teneinde andere boschbewoners aan 't schrikken te maken. En wanneer leerde hij de boomtoppen als schommel en den wind als beweegkracht te gebruiken?

Misschien heeft zijn moeder hem dingen geleerd, die wij tot nu toe nooit gezien hebben, want het meeste, dat de boschbewoners weten, is toch maar een kwestie van leeren en niet van instinct. Als dit zoo is, heeft Unk-Wunk meer in zijn slaperige domme kop, dan wij hem toeschrijven, en dan woont degene, die 't eerst zulk een stekelvarkenschool zal ontdekken en betreden, waar moeder Unk-Wunk haar jongen onderwijst, een bijzonder belangwekkende les bij.

Den Haag.

SOPHIE C. H. R.

Naar William J. Long's *A Lazy Fellow's Fun* in the School of the Woods. Met verlof van den schrijver. Zie over Long: Deel IX, blz. 9.

IMKEREN.

Een Observatiekast.

Een observatiekast is een ding, dat den bijenliefhebber niet alleen, maar ook al z'n vrienden en bekenden, een schat van allerintiemst natuurgenoet schenken kan.

En dat zonder eenig gevaar of hinder!

Hoe vaak gebeurt het toch, nietwaar, gij bijenboer-con-amore, dat een belangstellende zoo gaarne uw volkjes eens zien wil. Zoo'n echte honingraat, het bijenbroed, de kast van binnen...

„Loop ik heusch geen gevaar, zoo dicht bij uw stekertjes?”

„In 't geheel niet, als ge u maar rustig houdt, niet gaat slaan of wegloopen, maar liefst geen vin verroert,” is uw antwoord.

Ge opent uw kast; de belangstelling is groot.

Daar vliegt een enkel bijtje, heelemaal zonder kwade bedoeling — dat hoort ge immers aan z'n tevreden gegons! — voorbij den neus van uw amice.

En hij, plotseling al z'n dure beloften vergetend, hij houdt zich *niet* rustig; hij voelt in gedachten den prik al, ziet in den geest z'n schoonen Griekschen voorgevel reeds met een rooden, warmgloeiden Helikon bezet, en... hij vlucht, gillend, schreeuwend, met zwaaiende armen, als molenwieken tijdens een orkaan.

Uw niets kwaads vermoedend bijtje wordt opmerkzaam, ducht gevaar voor de gemeenschappelijke woning en komt op 't groote, donkere, ruw-bewegende monster af. Z'n toon is nu geheel veranderd: hóóg snerpt het den vluchteling achterna: hiëiëiëië....

Amice voelt de trilling van dien hoogen, hem steeds vervolgenden wraaktoon. Hij rent naar huis, de eerste de beste deur in, stormt de keuken binnen, rent de tafel met potten, pannen en schalen omver.

Het woedend bijtje heeft hem echter niet uit 't oog verloren. De hinderpaal heeft de vluchteling in z'n vaart gestuit en daar... ai, heeft hij z'n prik beet.

De kleine aanvaller heeft nu z'n plicht volbracht, hij wil er weer vandoor. Maar de angel, met fijne weerhaakjes bezet, haakt in de wond van z'n slachtoffer. En bij 't opvliegen scheurt de angel met gifblaas en al uit het ingewand van den kleinen moedige, die dus z'n waakzaamheid met een langzamen, smartelijken dood bekoopt.

Omdat de angel in de wond achterbleef, moet uw vriend niet gaan wrijven of drukken op de steekplek. Eerst nipt ge tusschen twee nagels den angel er uit; en dan stipt ge 't kleine roode gaatje even aan met wat azijn of pekkel. Ook kunt ge er een schijfje van een rauwe ui over wrijven. Van opzwellen is bij spoedige behandeling geen sprake.

Maar uw vriend komt nooit ofte nimmer weer in de nabijheid uwer bijenwoningen.

Kijk, voor zoo iemand hebt ge een observatiekast noodig.

Maar in de eerste plaats ook voor u zelf.

Want hoe vertrouwd ge ook langzamerhand raakt met uw diertjes, hun allerintiemste levensverrichtingen kunt ge niet bespieden bij het vluchtig onderzoeken uwer kasten. Daartoe moet ge ze ongehinderd en langdurig kunnengadeslaan, op iederen tijd van den dag, ja ook 's avonds en 's nachts; en dat zonder ze in hun arbeid te storen.

De observatiekast, waaraan ge nu ongetwijfeld terstond begint, moet zoo zijn ingericht, dat ge het inwendige aan alle kanten kunt overzien, door een paar glaswanden heen.

Er mogen dus geen twee raampjes naast elkaar in de breedte

hangen, anders zouden de tusschenvlakken, met wat er op en in is, voor uw oog verborgen blijven. Dus hangen we de raampjes *boven* elkaar. Liefst niet meer dan drie stuks; als ge het wilt, kunt ge het eens met vier probeeren. Meer is in geen geval aan te raden. Zoo'n smalle, hooge kast is toch al niet zeer comfortabel voor het volkje en maakt ge die nu meer dan vier ramen hoog, dan verschilt de temperatuur boven in dien bijentoren nog al heel wat van die der benedenramen.

Timmer nu een rechthoek A, flink haaksch. De dikte van 't hout B doet er minder toe: overwinteren kan een volk in een observatiekast toch niet, ten minste niet buitenshuis. Van de breedte der gebruikte plankjes of latten hangt echter zooveel te meer af; deze moet juist 38 m.M. zijn.

De lengte- en de breedte-afmeting van den rechthoek moeten zóó zijn, dat hij als omlijsting kan dienen voor drie raampjes boven elkaar uit uwe gewone kasten, natuurlijk met de gebruikelijke passage-ruimte C tusschen raampjes en omlijsting en ook tusschen de raampjes onderling. Deze kunt ge in de omlijsting ophangen door de nokken der toplatten te doen rusten in rechthoekige uitbeutelingen D (weet een timmerman daar een beter Hollandsch

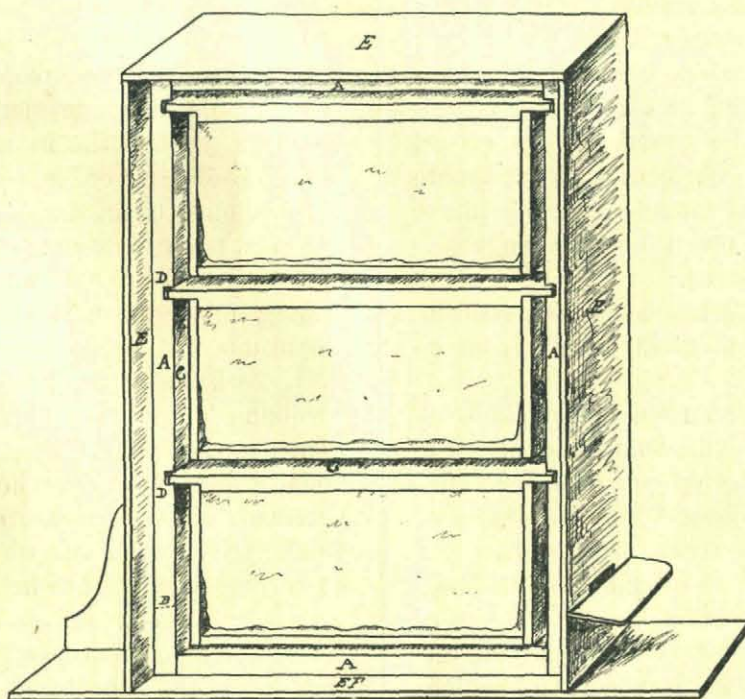
woord voor?) in de hoogtezijden van den rechthoek.

Om den rechthoek heen brengt ge nu de buitenbekleding E der observatiekast aan. Hiervoor moet ge niet te dik, maar goed gladgeschaafd eikenhout of iets dergelijks gebruiken. Verder kunt ge het door vernis, verf, zaag- of snijversieringen zoo mooi maken als ge zelf wilt. In ieder geval moet een observatie-

kast een sieraad in de kamer zijn. Eén, die buiten moet blijven, kan er natuurlijk eenvoudiger uitzien.

De onderplank E F der buitenbekleding dient een eind buiten de kast uit te steken, om deze steviger te doen staan.

De breedte der voor de buitenbekleding gebezigde planken neemt ge 10 cM. Dan steken deze aan iedere zijde een flink eind over den binnen-rechthoek heen. Zoo is er plaats voor vierdingen: ten eerste twee glasruiten, rustend tegen den binnen-rechthoek en ten tweede twee

Observatiekast.

deuren, die weer de glasruiten bedekken.

Staan de glasruiten op hun plaats, vastgehouden door een paar kleine schroefjes, dan kunt ge er doorheen uw drie raampjes aan beide kanten bekijken. Niet één bijtje uit de gansche woning kan zich voor uw blik verbergen. Toch kan ook geen enkele ontsnappen, als ge de vliedschuif (waarover straks) ook gesloten hebt.

Deze glasruiten hebben nu, doordat ge de plankjes van den binnenvierhoek 38 m.M. breed neemt, juist denzelfden afstand. Is deze afstand grooter, dan bouwen de bijen een nieuwe raat binnen tegen 't glas aan en... van observeeren is geen sprake meer. Brengt ge de glasruiten te dicht bij elkaar, dan bouwen de diertjes de raten der raampjes hier en daar aan 't glas vast en kunnen ze sommige cellen niet bereiken. Ook raad ik u aan, liever wat meer uit te geven voor een paar absoluut vlakke ruiten van spiegelglas, dan gewoon vesterglas te bezigen, dat steeds ongelijk van oppervlak is. Dit laatste belemmert het juist waarnemen en zou den bijen wel eens aanleiding kunnen geven, om de holten met propolis te besmeeren.

Op de tekening liet ik deze glasruiten voor de duidelijkheid weg, evenals de deuren.

Zoo'n deur over den glaswand doet de bijtjes in donker werken. Dat is voor hen het natuurlijkst. Lieten we haar weg, dan zouden ze de glasruit met een laag voorwas ondoorzichtig maken, om op 't stuk van werken der duisternis toch hun zin te krijgen.

Vervolgens gaat de deur de al te sterke afkoeling der binnenruimte tegen, die door 't glas alleen al heel groot zou zijn. Daarom moet ge de deuren aan de binnenzijde nog een warm, zacht kussentje geven: houtwol met flanelen overtrek, tochtduffel of iets dergelijks. Dat kussen bedekt het geheele achtervlak der deur en rust tegen de glasruit.

Scharnieren en werveltje practiseert ge er wel aan naar uw eigen idee. Ook leent zich het groote vlak dier deuren zeer goed tot allerlei versieringen.

Het warme huis voor uw te observeeren volkje is nu gereed op 't vlieggat na.

Dit wordt uitgebeeld in het benedenste gedeelte van één der smalle zijkanten. Er onder brengt ge een klein vliegplankje aan.

Met het oog op 't doel van uw neuen knutselarbeid moet ge een goede vliedschuif vóór de vliegopening maken. Deze moet op een paar schroefjes verstelbaar zijn en het vlieggat kunnen sluiten of openen, zoo nauw of wijd als ge maar wilt.

Boven op de kast kunt ge een flink kofferhengsel schroeven, om haar gemakkelijk te verplaatsen; als ge tenminste geen plan hebt er nog een verdiepinkje boven op te zetten, een soort van honingopzet, die met de eigenlijke kast gemeenschap heeft door een koninginnerooster. Deze inrichting is meestal aanwezig bij observatiekasten, die in den handel komen.

En thans gaan we de nieuwe woning bevolken.

Een Nabob koopt zich een sierlijke observatiekast met raten, honing, volk en al, in volle werking voor een zak vol rijksdaalders. Maar dat is lang zoo leuk niet. We knutselden zelf onze glazenkast, we gaan haar ook zelf bevolken.

Daartoe wachten we den zwermtijd af.

Denk nu echter niet, dat ge maar een natuurzwerm hebt te laten afkomen uit uw gewone kasten, om die op de gewone wijze te laten inloopen in de observatiewoning. Tien tegen één gaan de bijen er toch weer uit, omdat ze in dat hooge, smalle ding met koude glazen niet werken willen.

Wenscht ge het toch met een natuurzwerm te probeeren, dan moet ge het inloopen 's avonds niet te vroeg laten plaats hebben. Ze blijven er dan tenminste dien nacht wel in, verwarmen de woning zelf, raken er wat thuis en... gaan er soms den volgende morgen toch weer vandoor.

Beter is 't daarom, de bevolkte woning, voorzien van een raat met honing, stuifmeel en water voor voedsel, eerst een paar dagen in donker, in den kelder te zetten.

Maar nog beter dan best doet ge, als ge vóór 't inloopen van den zwerm in de woning een raat met jong broed hangt. Dat verlaten de bijen niet licht.

Zoo komt ge vanzelf op 't idee, dat 't ook wel mogelijk zou zijn, een kunstzwerm van een uwer kasten af te nemen en in de observatiewoning te zetten. Dat lukt ook vaak heel best.

Ge ontleent in den zwermtijd aan een sterk volk, dat ze missen kan, een paar raampjes, waarop één of meer nog onvoltooide koninginncellen voorkomen. Die hangt ge met bijen, broed, honing en stuifmeel voorzichtig in uw observatiekast. Deze brengt ge daarna op de voor haar bestemde plaats. Talrijke oude bijen, die de groote kast reeds meermalen uit- en invlogen, vliegen er wel naar terug, maar een genoegzaam aantal jonge bijtjes, die nog nimmer uitvlogen en de omgeving van hun geboorteplaats dus niet kennen, blijven in de observatiekast over. Ze kweken 't broed verder op, waardoor de bevolking op sterkte blijft; daarom moet ge toezien, dat er genoeg honing en stuifmeel in de overbrachte raten zit. Ook vliegen ze uit om neuen voorraad, en binnen korten tijd werkt het kleine volkje zoo ijverig, als de min doelmatige woning en geringe volkssterkte het maar toelaten.

Spoedig is ook uit de oudste „moerdop“ een jonge koningin gekropen. Die wordt, als 't weer wat meeloopt, spoedig op haar uitvlucht bevrucht door een dar van uw of uws buurmans bijenstal. En een poos daarna kunt ge aan al uw kennissen ongehinderd laten zien, hoe de koningin onderzoekend over de raten kruipt, cel voor cel inspecteert, hare eitjes er in afzet, en later ook, hoe de larven gevoed worden en zich ontwikkelen.

Het bouwen van nieuwe cellen; het optassen van 't kostbare stuifmeel, kleur bij kleur; het ontpoppen van jonge bijtjes, het opbergen van den honing, dat alles en nog veel meer, gebeurt vlak voor uw neus. Ge kunt het door de glasplaten rustig beschouwen, zelfs door een vergrootglas. 's Avonds, nadat alle bijtjes binnen zijn, kunt ge zelfs het vlieggat sluiten, de gansche woning in 't woonvertrek halen en bij het lamplicht uw huisgenooten verwonderd doen staan van de wonderen, die daar geschieden door duizenden nijvere werkstertjes in 't stikdonker van hun verblijf.

Maar nog veel interessanter is 't, uw observatiekast een blijvende plaats in de woonkamer te geven en 't vlieggat, verlengd door een houten buis, buiten te doen uitkomen, bij voorbeeld door een opening in een vensterruit of -kozijn. In de kamer kunnen de diertjes dan nooit en ge kunt ze toch ten allen tijde in hun werk gadeslaan. Ook staat op koele dagen de enkelwandige kast zoo binnenshuis heel goed op haar plaats.

In den kamer kunt ge het kleine volk — altijd met genoegzamen voorraad — ook wel laten overwinteren, als ge voor nog wat extra dekking zorgt en de kamer niet zóó warm wordt, dat midden in den winter de bijtjes naar buiten gedreven worden, wat met een huiskamer allicht wel het geval zal zijn.

Moet de observatiekast echter buiten blijven, dan brengt ge, vóór den winter intreedt, maar als de bijen al weinig meer vliegen, de raampjes met bijen uit uw observatiekast over in een uwer gewone bijenwoningen, die nog wel wat volk hebben mag; altijd onder de bekende voorzorgen. Van de twee koninginnen laat ge de beste leven.

Ook is 't mogelijk, het kleine volk met koningin te laten overwinteren in een opzet, met eigen vlieg-gat, geplaatst op één der groote volken, van welks warmte ze dan mee profiteren, maar waarvan ze overigens natuurlijk gescheiden moeten zijn.

Maar ik zou m'n observatiekast in de kamer plaatsen. Ze betaalt haar bescheiden plaats in ons huis met een driedubbele gave van zeer intiem natuurgenoet.

Hilversum, Januari '07.

CHR. H. J. RAAD.

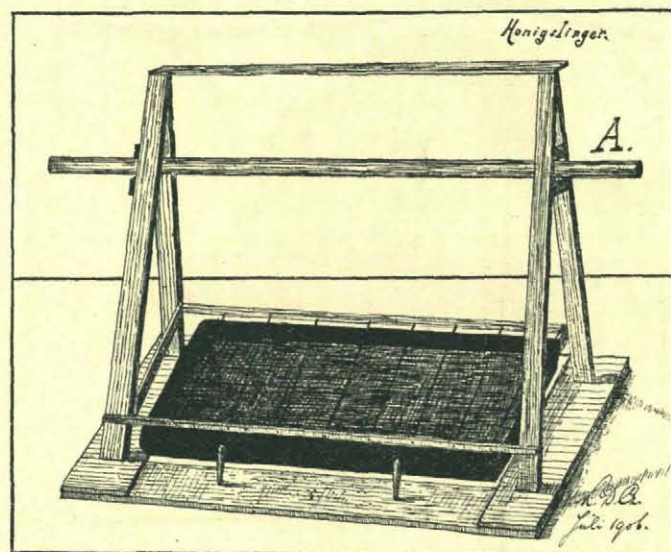

IMKEREN TE AMSTERDAM.

(Vervolg en slot.)

Ingevolge mijne belofte vraag ik weder eenige plaatsruimte aan de Redactie van dit tijdschrift, om het vervolg van onze bijenliefhebberij te vertellen. In het begin van het seizoen ging alles zijn ouden gang. Alleen konden wij wel opmerken, dat het aantal immen op werkelijk onrustbarende wijze toenam. Vooral in de warme middaguren werd de drukte voor het vlieggat zóó intens, dat de binnenvallende en de uittrekkende bijen één wriemelende klomp vormden, die als een baard boven en op het vliegplankje hing. En binnen in de kast was het gedrang nog veel erger. De ruimte tusschen de raten was letterlijk gevuld met eene gonzende, krioelende massa immen, die in lagen van drie, vier over en door elkander kropen. Namen wij onvoorzigtiglijk een der raampjes uit de kast, dan had dit, van eenigen afstand gezien, den schijn van met eene dikke laag bruin fluweel overtrokken te zijn, en hielden wij het een poosje in de handen, dan sulden, langzaam aan, gansche risten bijen naar beneden, die elkaar aan de pootjes vasthielden, doch waarvan de bovenste den zwaren last harer zusters niet langer konden torsen. Zooals men begrijpen zal, was het lang niet gemakkelijk, de uitgenomen raat weer op hare plaats te brengen. Want de achtergebleven bijen hadden onmiddellijk wat meer ruimte in beslag genomen en daardoor de spleet voor het raampje veel te nauw gemaakt. Dan was er heel wat schipperen voor noodig om de raatinspectie niet in eene algemeene ramp te doen ont-aarden, en geregeld vielen er dan ook een paar slachtoffers, Jammer van de arme dieren, doch heusch, er waren er te veel!

Klaarblijkelijk dachten de bijen er ook zoo over. Tenminste wij zagen duidelijk, dat zij zwermen in het hoofd hadden. Langzamerhand werd er minder regelmatig gewerkt en de prop immen voor den ingang wies hoe langer hoe meer aan. Wij waren van plan geweest, den zwerm in eene fuik op te vangen, doch, zooals het gaat, een mensch heeft nu eenmaal nog wat anders te doen dan eene kolonie angel-dragers na te loopen, en op een goeden, of laat ik liever zeggen kwaden keer, daar brak het onweer los: een enorme exodus had er plaats en natuurlijk vlogen de bijen naar de meest ongeschikte plaats, die ze zich hadden kunnen uitkiezen. Zij schoten nl. linia recta de straat in en hingen weldra in een grooten, bruinen tros aan het zonnescherm van een winkel in de buurt. Zelden heb ik eene gebeurtenis zulk eene beroering onder de menschen teweeg zien brengen als deze bijeninval. Een bom had de voorbijgangers niet meer overstuur kunnen brengen. Alles hield stil en bekeek schuchter nieuwsgierig het vreemde verschijnsel uit de dierenwereld; alleen de jongens vatten de zaak van den humoristischen kant op en sloegen met petten en riemen op de arme immen los. Dat er dien dag geen kwajongen leelijk gestoken is, verklaar ik tot heden niet te begrijpen. Doch incidenten hadden er gelukkig niet plaats. Het was

een leelijke kool die onze bijen ons gestoofd hadden. Het eenige lichtpunt bestond daarin, dat waarschijnlijk niemand precies wist, waar het onheil vandaan kwam en dat interventie van den kant van politie of brandweer uitbleef. Wij konden dus, als we dat wilden, onze immen hun streek betaald zetten, door ze volkomen te negeren. Maar deze ondankbaarheid stuitte ons toch ook tegen de borst en eindelijk besloot een van ons manmoedig de zaak in het reine te gaan brengen, hoewel het zenuwen van staal vereischte om onder die omstandigheden een zwerm te gaan scheppen.

Maar gelukkig behoefde het zoover niet te komen. Van twee kanten daagde bijstand. De eene helper was een boerenjongen op eene fiets, die, zooals later bleek „full speed” naar huis getrapt was om een vaatje te halen, ten einde het buitenkansje er in op te vangen, de tweede een heer, die, dat zag men dadelijk, met kennis van zaken het gevalletje stond op te knappen. Inderdaad was hij een bijenhouder uit de buurt en zijn optreden werd gekenmerkt door zooveel zekerheid en zaakkundigheid, dat weldra het geheel publiek in ademlooze stilte zijne evoluties stond gade te slaan en dat zelfs jongens van een paar turven hoog wisten